

Απαγορεύεται το καπνισμα

Σε διεθνές συνέδριο ελληνικού πανεπιστημίου που παρακολούθησα με εξαιρετικό ενδιαφέρον εφόσον το αντικείμενό του ήταν η διερεύνηση του εάν ή σε ποιο βαθμό υφίσταται ακόμα ή έννοια ενός ηγεμονεύοντος κέντρου στην «μεταμοντέρνα» εποχή μας συνέβη ένα περιστατικό που υπήρξε αφορμή για να παγιωθεί πλήρως μέσα μου κάτι που με είχε επανειλημμένως απασχολήσει. Αλλοδαπή πανεπιστημιακός έκανε εμπειριστατωμένη διάλεξη με θέμα μυθιστόρημα βρετανού ινδικής καταγωγής που αφορούσε στην κατώτερη Ινδουιστική κάστα των παριών τους οποίους απαγορεύεται να αγγίξει οποιοσδήποτε δεν ανήκει σε αυτήν διότι η ύπαρξή τους και μόνον είναι μίasma για τους άλλους. Η διάλεξη της συναδέλφου συμπύκνωνε το σύγχρονο θεωρητικό λόγο που έχει συγκροτηθεί στα πλαίσια του νέου γνωστικού αντικείμενου-αιχμής, «μετά-αποικιοκρατικές σπουδές», που θεραπεύεται αυτοτελώς κυρίως στη Βρετανία και ΗΠΑ με τον αντίστοιχο εκδοτικό οργανισμό, πληθώρα συνεδρίων κλπ. Το αντικείμενο αυτό, όπως και πλήθος άλλων, εντάσσεται στη θεσμική αναγνώριση του εύλογου και ιστορικού αιτήματος καταπιεσμένων εθνοτικών και μειονοτικών ομάδων, των γυναικών, και ομοφυλόφιλων να διατυπώσουν τη δική τους θέση και λόγο μέσα από τη δική τους εμπειρία της εκμετάλλευσης, αποσιώπησης και περιθωριοποίησης. Για να επανέλθουμε στο περιστατικό, δίνοντας συγχαρητήρια στην ομιλήτρια για την πολυπολιτισμική της προσέγγιση την άκουσα έκθαμβη να με ρωτάει δείχνοντας την πινακίδα «Απαγορεύεται το Κάπνισμα», σε τι αλφάβητο είναι γραμμένη. Λέγοντάς της ότι είναι το ελληνικό αυτή εκφράζει την έκπληξή της γιατί δεν χρησιμοποιούμε λατινικούς χαρακτήρες για «να μας καταλαβαίνουν». Καταπιέζοντας με κόπο ανοησίες του τύπου «μα είχαμε πάντα αυτό», «είναι παλιό και καλό», που διαπίστωσα με φρίκη ότι ανασύρθηκαν στο μυαλό μου από την αραχνιασμένη σχολική μου αποσκευή, μουρμούρισα κάτι περί της μεταμοντέρνας κατάργησης της έννοιας του κέντρου και περί της απελευθέρωσης των καταπιεσμένων φωνών της περιφέρειας και έφυγα.

Εν ολίγοις συνοψίζω ένα πρόβλημα που θεωρώ σημαντικό. Έχει πάψει να θεωρείται αυτονόητο αυτό που παλιότερα ήταν κοινός τόπος όχι μόνον για την Αριστερά αλλά και για φιλελεύθερους διανοητές, δηλ. η δυνατότητα της κυρίαρχης κουλτούρας να αφομοιώνει νέους, αντιθετικούς και συχνά ανατρεπτικούς πολιτισμικούς σχηματισμούς με αντίστοιχες ιδεολογικές πρακτικές, τρόπους ζωής και παρέμβασης και να τους ενσωματώνει στο δικό της λόγο και υλικούς όρους παραγωγής σκέψης. Το τεράστιο μπουμ που έχει γίνει τα τελευταία τουλάχιστον είκοσι χρόνια στην ανώτατη εκπαίδευση κυρίως των αγγλοσαξονικών χωρών με την εισαγωγή των παραπάνω γνωστικών περιοχών είναι ένα εξαιρετικά ευπρόσδεκτο φαινόμενο για πολλούς λόγους που δεν μπορούν να εξαντληθούν εδώ. Θα αναφέρω μόνον ότι είναι ιστορικά δικαιωμένο και καταρχάς πολιτικά ριζοσπαστικό το αίτημα της ανατροπής του εκπαιδευτικού κανόνα διδασκαλίας γνωστικών περιοχών και κειμένων που έχει υπαγορευθεί από τις κυρίαρχες ιδεολογικές, αισθητικές και πολιτικές επιλογές. Η διερεύνηση όμως των λόγων της αποσιώπησης, απαξίωσης ή κατρεγμού της έκφρασης περιθωριοποιημένων ομάδων και των αντίστοιχων πολιτισμικών φαινομένων δεν μπορεί παρά να είναι πολιτικά ανατρεπτική. Πρέπει δηλ. να ξεκινάει από το αξίωμα ότι οι αντιθέσεις, φυλικές, φυλετικές, εθνοτικές, οικονομικές και πολιτικές που παρήγαγαν το αντίθετο, το διαφορετικό και το συγκρουσιακό δεν έχουν επιλυθεί επειδή αυτό έχει αναβαθμισθεί διότι έχει συμπεριληφθεί σε έναν «εναλλακτικό» κανόνα που διέπει την έρευνα/διδασκαλία, την εκδοτική βιομηχανία και την αναπαραγωγή του εκπαιδευτικού συστήματος στο

όνομα του «φιλελεύθερου» αιτήματος της αναγνώρισης του Άλλου πάντα όμως ως Άλλου. Το αντίθετο συμβαίνει. Οι αντιθέσεις όχι μόνον εξακολουθούν να υπάρχουν αλλά έχουν οξυνθεί και πολλαπλασιασθεί όπως και οι «πολιτισμικές σπουδές», από τις οποίες όμως, για παράδειγμα, απουσιάζει το έργο του μέγα μαρξιστή ιδρυτή τους Raymond Williams. Ο εναγκαλισμός του απαξιωμένου και κατατρεγμένου δίνει της ζωτικής εκείνης σημασίας επίφαση στη νεοφιλελεύθερης ηγεμονία που τη νομιμοποιεί πολιτικά στο εγχείρημα της να πείσει ότι η ανεκτικότητα της υλοποιεί την ελευθερία. Όπως λένε και οι Αμερικάνοι, “this is a free country,” αλλά για ποιους;

Σίσσυ Βελισσαρίου